

BÉRCZI LÁSZLÓ

A mentő tűzvédelem szervezésének új elvei

Magyarország lakosságának a tüzek, káresetek hatásai elleni védelmének jelenlegi rendszere 1996-tól származtatható. Ekkorra lezajlott a tűzoltóságok önkormányzati kézbe adása, valamint a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény (tűzvédelmi törvény) felhatalmazása alapján kiadott kormányrendelet megteremtette a lehetőségét annak, hogy önkéntes tűzoltóságok önálló működési területen lássanak el mentő tűzvédelmi feladatokat. Tizenöt év elteltével ma Magyarország mentő tűzvédelmének ellátásáról 95 + 1 (Fővárosi Tűzoltó-parancsnokság) hivatásos önkormányzati és 68 önkéntes tűzoltóság gondoskodik. A hivatásos önkormányzati tűzoltóságok hazánk területének hetvenhét és a lakosság nyolcvanhét százalékának védelméről gondoskodnak, és az elmúlt évben a tűzoltói vonulások csaknem nyolcvan százalékát végezték. Az így kialakított rendszerben a tűzoltóságok területvédelmet látnak el, hiszen egy-egy tűzoltóság több, nem ritkán ötvennél is több település védelmét végzi. Emiatt és a működési terület további veszélyeztető tényezőinek előfordulási gyakoriságát figyelembe véve a tűzoltóságokat szervezési kategóriákba sorolták be. A különböző szervezési kategóriák eltérő erő- és eszközszükségletet határoznak meg. A tűzoltóságok a készenlétben tartandó legkisebb gépjárműparkkal és technikai eszközökkel, és az ezekhez rendelt személyi állománnyal az elsődleges működési körzetben előforduló átlagos káresetek felszámolására önállóan, azt meghaladó mértékű terheléssel járó események felszámolására a 32/2009. ÖM rendelet 5. mellékletben meghatározott működési területek figyelembevételével készített *Riasztási és Segítségnyújtási Tervek*ben tervezett tűzoltóságokkal közösen alkalmasak. A működési területeket úgy határozták meg, hogy az adott települést leghamarabb elérő tűzoltóság erői vonulnak az adott területre. Jelenleg a rendelkezésre álló tűzoltó erőknek gyakran akkora távolságra kell vonulniuk, hogy az már nem teszi lehetővé a hatékony beavatkozást a kárhelyszínen. A beavatkozó erők nem egy kezdeti, hanem egy nagy kiterjedésű tüzzel találkoznak.

A tűz elleni védekezés hatékonyságát nagyban befolyásolja, hogy az eseményhez riasztott erők a tűz jelzésétől számítva mikor érkeznek és kezdik meg a beavatkozást. Ebből a szempontból az ideális megoldás az lenne, ha

minden településen rendelkezésre állnának tűzoltói beavatkozásra alkalmas erők és eszközök, vagyis településvédelemre rendezkedniük be. Ennek az elképzelésnek az állam, valamint a települések gazdasági teherbíró képessége szab határt. Mivel a második világháborúban a magyarországi tűzoltó technikai állomány, mondhatni, teljesen megsemmisült, illetve az utána felállított államirányítási rendszer nem támogatta a korábban működő önkéntes tűzoltóságokat, ezért elveszett az a több évtizedes múltú erő-, eszközbázis, amelyre a településvédelem rendszere épülhetne. Ennek hiányában ez csak rendkívül nagy anyagiáldozat-vállalással valósulhatna meg. A településvédelem ellen szól az is, hogy a káresetek gyakorisága az egyes településeken jelentős különbségekkel más és más: éves szinten nullától több százig terjed, így az alacsony káresetszámú településeken felvetődik az a szintén gazdaságossági kérdés, hogy valóban indokolt-e minden egyes településen fenntartani a tűzoltás-technikai eszközöket és a képzett tűzoltó erőket.

Akkor területvédelem, vagy településvédelem? Kisebbségi létszámú, de jól kiképzett, nagyobb vonulási tapasztalattal bíró, szükség szerint nagyobb távolságra vonuló, állandó készenlétkben lévő hivatásos egységek, vagy a helyben lévő, de ritkábban vonuló, kevésbé tapasztalt, nagy erő- és eszközállományt igénylő, önkéntes alapon szerveződő megoldás az üdvözlendő?

Látható, hogy a kérdés eldöntése nem egyszerű, és ahogy sok esetben, ebben a témában is a két lehetőség között kell keresni a legjobb megoldást. A szakmai és a gazdasági szempontokat együtt kezelve törekedniük kell arra, hogy a magas szinten képzett segítséget a megfelelő eszközparkkal közelebb vigyüek az eseményekhez, és mindez elfogadható költségtérheléssel valósuljon meg.

A jelenlegi rendszert az elmúlt tizenöt év tapasztalatainak fényében megvizsgálva elmondható, hogy a mentő tűzvédelem berendezkedése mind a hivatásos tűzoltóságok közötti, mind a hivatásos, illetve az önkéntes tűzoltóságok közötti összetetésben jelentős különbségeket tartalmaz.

A vonulási idők csökkentésének lehetőségei

A vonulási idők tekintetében a hivatásos egységeknek a riasztástól számított két percen belül meg kell kezdeniük a vonulást, míg az önkéntes tűzoltóságok esetében ez az idő jelenleg tíz perc. A hivatásos egységekre vonatkozó idő csökkentése nem kivitelezhető, viszont az önkéntes tűzoltóságok esetében ennek van valóságalapja, tehát ennek megvalósulásával növelhető a be-

avatkozási hatékonyság. További lehetőség lehet a jelzésfogadás rendszerének megreformálása, ami gyorsan és kizárólagosan segíti a jelzések eljuttatását az illetékes szerveknek. A tervezett bevetés-irányítási rendszer pedig a riasztások folyamatát gyorsítja és egyszerűsíti.

Az európai ajánlásokat is figyelembe véve ma úgy tekintjük, hogy azok a települések, ahová a segítőerők huszonöt percnél később érkeznek ki, úgynevezett „fehér foltok” találhatóak. Ezekben az esetekben jelentősen csökkenhet a beavatkozás hatékonysága. A mentő tűzvédelem újraszervezésének egyik alapköve, hogy próbáljuk meg a települések elérhetőségét huszonöt percre vagy az alá korlátozni. Természetesen a jövőbeni cél, hogy minél alacsonyabban szállítsuk a települések elérhetőségi idejét. Ha a tervezett formában sikerül megvalósítani a tűzoltóságok diszlokációját, akkor a különböző kiérkezési időket figyelembe véve a lakosság és a terület ellátottságának százalékos aránya a következőképpen alakulhat (1. számú táblázat).

1. számú táblázat
A mentő tűzvédelmi ellátottság arányai

Kiérkezés időtartama (perc)	Ellátott lakosság (%)	Ellátott terület (%)
25	99,49	97,90
20	97,34	92,01
15	83,85	62,59
10	70,27	40,50

A jelenlegi szabályozások az önkéntes tűzoltóságok esetében a működési terület odaítélésében a huszonöt perces időt veszik alapul, így azoktól a speciális esetektől eltekintve, amikor az önkéntes huszonöt percen túl éri el a települést, de még így is előbb a területen van, mint a hivatásos egység, az elv teljesül.

A hivatásos tűzoltóságok jelenlegi száma és földrajzi elhelyezkedése nem teszi lehetővé, hogy minden település huszonöt percen belül elérhető legyen. Mivel egy település vagy terület sem maradhat ki a védelemből, így itt a legközelebbi hivatásos egység vonul elvet alkalmazzuk. Ennek következtében több település kívül esik a megcélzott elérhetőségi időn, akár hatvan perc is lehet, amíg az első erők megérkeznek a helyszínre. A problémára megoldást nyújthat az úgynevezett „őrsprogram”, amelynek lényege, hogy nem önálló parancsnokságként, hanem egy meglévő részeként, annak székhelyétől távolabb, a működési területen belül, a fehér foltok irányába kihelyezzünk egy gépjárműfecskendőt egy fél raj kíséretében. Ezzel elérhetjük, hogy az első

beavatkozás megfelelő időben megkezdődjön. A káresek felszámolásához kapcsolódó statisztikák alapján elmondhatjuk, hogy a beavatkozások jelentős részét egyes riasztási fokozatban, egy gépjárműfecskendővel hajtják végre (2. számú táblázat).

2. számú táblázat
Egyes riasztási fokozatban felszámolt tüzesetek

Év	Összes tüzesetek száma	Egyes riasztási fokozatban felszámolt tüzesetek száma	Egyes riasztási fokozat aránya (%)
2006	21 834	17 383	79,61
2007	24 430	19 403	79,42
2008	20 704	13 822	66,76
2009	25 315	17 320	68,41
2010	16 757	11 483	68,52

Ezért kijelenthető, hogy az örsre tervezett erő és eszköz elegendő, és a beavatkozások hatékonyságának növelésében nagymértékű javulást hozhat.

A rendelkezésre álló erők és eszközök hatékonyabb felhasználása

A tűzoltóságok készenlétkben tartandó legkisebb gépjármű- és technikaeszköz-állományát és a kezelésükhöz szükséges minimális létszámot jelenlegrendelet szabályozza. A gépjármű és a technikai eszközök beszerzése a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok esetében alapvetően pályázati rendszeren keresztül valósult meg, ehhez bizonyos mértékű önrész befizetése szükségeltetett a pályázók részéről, míg az önkéntes tűzoltóságok esetében a pályázat mellett gyakran valamilyen külföldi, ajándékként vagy rendkívül kedvező áron beszerezhető használt, korosabb gépjármű beszerzésére került sor. A beavatkozások sikere nagymértékben függ a rendelkezésre álló technikától, így kiemelt fontosságú azok minél korszerűbb, működésében megbízható megléte.

Az önkéntes tűzoltóságok esetében a fenntartó önkormányzatok jellemzően kevesebb anyagi támogatást tudnak nyújtani, ezért elmondható, hogy az önkéntes tűzoltóságok esetében az új gépjárművek kisebb arányban vannak jelen, az általuk használt gépjárműtechnika átlagéletkora meghaladja a húsz évet.

A hivatásos önkormányzati tűzoltóságok esetében sem alakult egységesen a gépjármű-beszerzések üteme, hiszen a fenntartó önkormányzatok anyagi helyzete különböző, így eltérő mértékben tudták támogatni az ez irányú tö-

rekvéseket. Több esetben is előfordult, hogy a megpályázott technika átadása az önrész hiánya miatt hiúsult meg. Így a gépjárművek életkora és állapota tekintetében az egyes parancsnokságok között is jelentős eltérések tapasztalhatók. A hivatásos tűzoltóságok esetében a tűzoltó gépjárművek átlagéletkora meghaladja a tíz évet (3. számú táblázat).

3. számú táblázat
Összehasonlító táblázat a tűzoltó gépjárművek átlagos életkoráról (év)

Tűzoltóság	Gépjármű-fecskendők	Vízszállítók	Különleges szerek	Egyedi szerek
hivatásos önkormányzati	13	11	10	10
önkéntes	20	21	21	–

Emiatt szükség van a tűzoltóságok diszlokációjának áttekintésére. Létfontosságú a valós veszélyeztetettség alapján a tűzoltóságok szervezési kategóriába sorolásának felülvizsgálata, valamint a technikai állománytábla megújítása is. A gépjárműfecskendők tartalékképzési rendszerét meg kell változtatni. Az eddigi egyedi tartalékok helyett, kisebb darabszámmal, de központi tartalék képzése szükséges. A felszabaduló kontingenst pedig be kell vezetni a napi szolgálatellátás rendszerébe. A valós veszélyeztetettség alapján szükséges a különleges szerek elhelyezkedésének felülvizsgálata is. A gépjárművek gazdaságos beszerzésének, gyártásának érdekében keressük a hazai lehetőségeket. A BM OKF Heros járműjavító és -gyártó üzeme a gyártási kapacitás növelésével alkalmassá tehető a tűzoltógépjármű-igények kielégítésére. Egy hároméves fejlesztési stratégiával megvalósulna a tízévesnél már idősebb, de nagyon jól bevált Mercedes Rosenbauer AT típusú gépjárműfecskendők jelentős részének felújítása, valamint megkezdődne egy új tűzoltógépjármű-család fejlesztése és gyártása. Az újonnan kialakítandó gépjárműfecskendők tervezésénél, gyártásánál a felhasználói terület képviselőinek véleményének figyelembevétele kiemelt fontosságú. Célunk a technikák alkalmazhatóságának javítása, ezzel a beavatkozások színvonalának növelése. A mentő tűzvédelem színvonalának növelésével jár a regionális műszakimentő-bázisok technikai fejlesztésének megvalósítása is. A veszélyhelyzeti felderítőcsoportok gépjárműveinek cseréje, korszerűsítésük, szolgálatellátásuk készenléti jellegű szolgálatra való átszervezése hatékonyabbá tenné a beavatkozásokat a veszélyes anyagokkal kapcsolatos káresetek felszámolásakor. A veszélyhelyzeti felderítőcsoportok fejlesztése mellett az elsődlegesen beavatkozó egységeket fel kívánjuk szerelni olyan védőfelszerelésekkel, mérőműszerekkel, amelyek veszélyes anyagok környezetében lehetőséget adnak a beavat-

kozások biztonságos megkezdésére, végrehajtására. A technikai fejlesztés anyagi fedezetét a biztosítók által befizetett másfél százalékos hozzájárulás összege adná.

A beavatkozásokban részt vevők létszáma, képzettsége

A technikai állománytáblában megjelenő változások a minimális létszámban is változást hoznak, ez pedig magával hozza a tűzoltóságok létszámának módosítását is. Megszüntetjük a csökkentett félrajok alkalmazását. Megfelelő körülmények esetén a vízszállító, a különleges szerek önállóan is vonulhatnak. A tartalék oltóanyagot tengelyen tárolás helyett cserefelépítményes konténerekben tervezzük készenlétkben tartani. A káresetek felszámolása csak jól felkészült, képzett állománnyal végezhető magas színvonalon. A képzésben a változást elsősorban az egységes moduláris rendszerű rendészeti képzés jelenti, ami az eddigi képzéshez képest számos változást hoz.

A beavatkozások végrehajtását és az arra való felkészülést szabályozó dokumentumok megújítása

Az Országgyűlés elfogadta a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló törvényjavaslatot, ennek alapján a tűz elleni védekezés állami feladat lesz, és megtörténik a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok állami irányítás alá vonása.

Ennek alapján a mentő tűzvédelem szervezésének egyik sarkalatos pontja, hogy működési terület tekintetében a hivatásos tűzoltóságok lefedik az ország teljes területét. Az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságok ezen belül kapnak vonulási területet, ahol a hivatásos katasztrófavédelmi szervek irányítása és felügyelete mellett ellátják a mentő tűzvédelmi feladataikat. Ez szorosan egymásra épülő rendszert alkot, nagyon erős szakmai kapcsolattal, a tűz elleni védekezés folyamatában fontos szerepet kapnak a helyben lévő erők is.

A tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének általános szabályai miniszteri rendeletben, míg a részletes szabályok a szakmai szabályozási folyamatokat egyszerűsítő főigazgatói intézkedésben jelennek meg szakutasítások formájában. A szakutasítások kidolgozásába bevonták a tűzoltóságok, a

megyei igazgatóságok, a BM OKF szakterületet jól ismerő tagjait, ezzel is garantálva a kiemelkedő szakmai színvonalat és a beavatkozó állomány igényeinek figyelembevételét. A mentő tűzvédelem szervezése tekintetében jelentős változások történtek a korábbi szabályozáshoz képest, ilyenek például a tűzoltásvezetésre jogosító szabályozás módosítása, a tűzoltásvezetés átvételi rendjének módosítása az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságok esetében.

A tűzoltóságok legkisebb erő- és eszközállományáról, a riasztási és segítségnyújtási tervről, a működési területről, valamint a tűzoltóságok vonulási kapcsán felvetődő költségek megtérítéséről szóló rendelet megszűnik, tartalmát a szakmai szabályozási folyamatokat egyszerűsítő főigazgatói intézkedések formájában adják ki.

A beavatkozások támogatását, ellenőrzését, irányítását végző újonnan szerveződő egységek

A tűzoltóságok, a katasztrófavédelem állománya jelentősen megfiatalodott, jelenleg kevés a nagy tapasztalatú beavatkozásirányító. Ezért a megyei igazgatóságokon a beavatkozások támogatására, ellenőrzésére, szükség szerint az irányítás átvételére létrehozzák a katasztrófavédelmi műveleti szolgálatot.

A káresemények között kisebb számban előfordulhatnak olyan jelentősebb esetek, amelyek elhárítása, elhárításának irányítása valamilyen speciális ismeretet, képességet igényel, ez csak kis mértékben elérhető az országban (például gázkütkötés). Eme esetek kezelésére létrehoznánk olyan speciálisan képzett irányító törzseket, amelynek tagjai az ország bármely részén bekövetkező, a szakterületüket érintő kiemelt eseménynél bevetethetők, irányításukkal a káresetek hatékonyan és szakszerűen felszámolhatók.